

Beslutningsforslag nr. B 26. Fremsat den 30. oktober 1984 af Lenger (VS), Anne Grete Holmsgård (VS) og Elisabeth Bruun Olesen (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om børns beskyttelse mod vold

Folketinget opfordrer regeringen til som led i en samlet børnepolitik snarest muligt at tage følgende initiativer:

- 1) at iværksætte en oplysningskampagne om skadevirkningerne ved voldsanvendelse som led i børneopdragelse,
- 2) at fremsætte lovforslag om afskaffelse af revselsesretten,
- 3) at fremsætte lovforslag om etablering af krisecentre og beredskabsfamilier for børn i kritiske familiemæssige situationer og
- 4) at fremsætte lovforslag om børns ret til midlertidig separation.

Bemærkninger til forslaget

Bemærkninger om genfremsættelsen

Forslaget er en genfremsættelse af punkterne 1-4 i det forslag, venstresocialisterne fremsatte første gang den 19. januar 1982, se Folketingstidende 1981-82 (2. samling), forhandlingerne sp. 276 og 5031 samt tillæg A sp. 681, samt af forslag til folketingsbeslutning nr. B 5 af 12. oktober 1983, der på grund af folketingsvalget den 10. januar 1984 ikke blev færdigbehandlet. Forslaget har endvidere været fremsat som forslag til folketingsbeslutning nr. B 70 af 20. marts 1984, der bortfaldt med udgangen af folketingsåret 1983-84 (2. samling), se Folketingstidende 1983-84 (2. samling), forhandlingerne sp. 2358 og 5367 samt tillæg A sp. 3221.

Forslagsstillerne finder fortsat, at de øvrige punkter i det oprindelige forslag af 19. januar 1982 er rigtige, og genoptager dem gerne, hvis der skulle vise sig større interesse end sidst. Men at dømme efter den offentlige debat og efter politiske udtalelser er der mere, der tyder på udvikling omkring de forslag, som her er genfremsat som punkterne 1-4. Således har den daværende justitsminister, som for 2½ år siden ikke ville tage stilling til spørgsmålet om revselsesretten, men henviste til den nedsatte arbejdsgruppe vedrørende forældremyndighed m.v., nu offentligt proklameret, at han vil gå i spidsen for afskaffelse af revselsesretten - i øvrigt efter at samme arbejdsgruppe har indstillet, at man ikke foretager sig noget på dette område.

Væsentligere er det dog, at nye danske undersøgelser over vold mod børn dels har understøttet de forslag, der her er fremlagt, dels har øget den almindelige interesse for problemet, hvilket er udmøntet bl.a. i en stor konference om dette tema i august 1983 og i en konference og en landskampagne imod revselsesretten gennemført af DUI, Leg og Virke, i september 1983 (se nærmere under bemærkningerne til punkt 1).

Bortset fra sådanne ajourføringer er bemærkninger til de enkelte punkter uændrede fra den oprindelige fremsættelse. Det bemærkes dog, at den undersøgelse, som Annalise Kongstad og Beth

Grothe Nielsen for nogle måneder siden offentliggjorde under titlen »Grænser for revselse«, har givet anledning til en række tilføjelser under bemærkningerne til forslagens punkt 2 om afskaffelse af revselsesretten.

Generelle bemærkninger

Holder vi os til love og regler, så må det konstateres, at børn er berøvet enhver selvbestemmelsesret.

Myndighedsloven fastslår, at personer under 18 år er umyndige, og at myndigheden til at træffe alle bestemmelser om deres personlige forhold er henlagt til forældrene. I tilfælde af konflikt om forældrenes afgørelser har forældrene ret til at anvende et hvilket som helst middel til at gennemtvinge deres opfattelse, blot det ikke får karakter af mishandling eller vanrøgt. Børn har formelt ingen ret til at øve indflydelse på beslutningerne, hverken om rent personlige forhold (påkledning, frisure, fritidsbeskæftigelse m.v.) eller om sociale forhold (skolegang, daginstitution, tilhørsforhold efter skilsmisse m.v.). Hvis forældrene misbruger deres myndighed så groft, at samfundet må skride ind, er det andre voksne, der træffer afgørelser om barnets forhold.

Denne tilstand af fuldkommen umyndiggjorthed indtil det fyldte 18. år er naturligvis stridende mod enhver idé om, at børnene senere skulle kunne udvikle sig til demokratisk bevidste og engagerede samfundsmedlemmer. Sådanne ideer har nu heller ikke noget særlig solidt grundlag i samfundsindretningen i øvrigt.

Men tilstanden er også ude af trit med den udvikling, som trods alt har fundet sted i opdragelsen og behandlingen af børn. Selv om det ikke er registreret i lovgivningen, har der gennemgående fundet en vis demokratisering sted i familielivet, så børnene i højere grad har fået et ord med, når det drejer sig om deres rent personlige forhold. Alligevel er det stadig en kendsgerning, at mange konflikter udspringer af forældres udnyttelse af deres myndighedsret til enevældigt at diktere sengetid,

udgangstilladelser, påklædning, hårlængde, omgangskreds, skolegang osv., specielt når det drejer sig om børn på 14–17 år. Og i sådanne konfliktsituationer er retsreglerne klart på forældrenes side: barnet har *ingen* rettigheder. At retsreglerne er så efterblevne, at de kan tages til indtægt af forældre, som udnytter dem langt mere enevældigt end sædvanligt, skærper naturligvis konflikten, fordi barnet meget rimeligt sammenligner sine vilkår med kammeraternes.

Endnu mere gennemgribende er dog umyndiggørelsen i henseende til barnets sociale forhold. Det betragtes som en selvfølge, at barnet skal tilpasse sig den skole- og institutionsplacering, forældrene beslutter. I det ekstreme tilfælde, hvor barnet i disse relationer gøres afhængigt af en eller flere voksne eller af kammerater, som det har et meget dårligt forhold til, og som kan forpæste dets hele tilværelse i en årelang periode, er barnet uden ret til eller mulighed for at unddrage sig denne daglige belastning. Ingen voksne er eller ville af finde sig med at være tilsvarende prisgivet.

Særlig betydningsfuld og ubetinget er umyndiggørelsen i de forældremæssige sammenhænge. Dette bliver især tydeligt, når man sammenligner med de rettigheder, som alle i vort samfund anser for selvfølgelige, når det drejer sig om voksne.

Mens voksne indbyrdes har skilsmisseret, endda over for personer, som de selv har valgt at leve sammen med, så er det en selvfølgelig pligt for børn – uanset hvor skævt det går – at de forbliver sammen med de forældre, som de ikke selv har valgt. Denne pligt kan kun ophæves ved tvangsfjernelse på samfundets foranledning, men en sådan beslutning har barnet vel at mærke ingen indflydelse på!

Forældre kan endog lade sig skille fra deres børn, som de selv har bragt til verden og opdraget. Børnene har ingen ret til at lade sig skille fra deres forældre, hvis opdragelse og opførelse de intet ansvar har for.

Hvis forældre beslutter at flytte, er det børnenes simple pligt at flytte med, uanset at de måske derved mister alle deres øvrige sociale relationer, deres skole, deres kammerater, deres miljø. Hvis derimod børnene ønsker at flytte (sædvanligvis i 15–17 års alderen), har de ingen ret dertil og vil oftest heller ikke få lov, uanset at de slet ikke forlanger, at forældrene flytter med!

Hvis forældrene vil skilles, kan de aftale, hos hvem børnene skal være. Og sådan bliver det så. Kan forældrene ikke blive enige, afgøres spørgsmålet af andre voksne. Børnene har end ikke ret til at blive hørt.

En voksen kan aldrig blive tildømt et forældreansvar, den pågældende ikke ønsker (og enhver kan se, at det heller ikke ville tjene noget fornuftigt formål). Børn kan uden videre tildømmes børnepligt i forhold til bestemte voksne, som de ikke ønsker.

En forælder kan ved skilsmisse kræve og få samkvemsret til børnene. Om børnene ønsker det, er der ingen der spørger om. Også denne ret er helt ensidigt for voksne: barnet har ingen ret til at modsætte sig samkvem, mens det står den voksne fuldkommen frit at undlade at kræve eller benytte samkvemsretten! (Som skrevet af socialrådgiver Esther Facius¹): »Prøv at forestille jer, at man gjorde denne pligt gensidig, så man kunne slæbe den samkvemsberettigede far eller mor på besøg hos barnet en eller flere weekender om måneden – om nødvendigt med fogdens hjælp!«).

Forslagsstillerne mener, at der bør ske en gradvis udvidelse af børns rettigheder op til den fulde myndighed ved det fyldte 18. år, og at dette bør omfatte demokratiske rettigheder i familien såvel som i lokalsamfundet, skolen m.v. samt selvbestemmelse i rent personlige anliggender. Vi mener endvidere, at børn som en slags nødventil bør have en ubetinget skilsmisseret.

Nærværende beslutningsforslag er kun mindre skridt i denne retning. Det skyldes, at de materielle betingelser ikke er til stede. Så vidtgående indgreb i forældremyndigheden kan ikke realistisk praktiseres samtidig med opretholdelse af den ubetingede forsørgerpligt, og fjernes denne, er de pågældende børn og unge uden eksistensmulighed, sådan som vilkårene ser ud i dag. De materielle betingelser er bl.a. fleksible boligformer og en udjævning af livsindkomsten ved forøgelse af børnetilskuddet svarende til de faktiske omkostninger.

Før forslagsstillerne er nærværende forslag således kun nogle skridt på vejen. Hvilket ikke skal hindre andre i at medvirke til deres gennemførelse uden at forpligte sig derudover.

¹) Esther Facius: De retsløse børn. »Med børn skal land bygges«, red. Frode Muldkjær, 1977.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Til punkt 1

Problemets omfang

Hvert år indlægges et stort antal børn med hjerneystelse, knoglebrud, brandsår eller andre skader. Først i de sidste 10–15 år er man begyndt at få øjnene op for, at det ofte er resultat af forældrenes mishandling. Dog findes der stadig intet or-

dentligt materiale herhjemme fra USA og England er længere fremme i så henseende. Hvis forholdene er tilsvarende herhjemme, skulle der hvert år være 10.000–15.000 tilfælde af mishandling (inkl. psykisk mishandling) og vanrøgt af børn¹⁾ og omkring 50 dødsfald som følge af mishandling²⁾.

Man regner med, at hyppigheden er lavere hos os, måske helt ned mod 1/10, men man ved det ikke. I USA troede man også, der var langt mindre, indtil nogle undersøgelser skabte stor offentlig interesse om problemet og der blev indført anmeldelsespligt, ikke bare for læger, men for lærere, socialrådgivere og andre, som har med børn at gøre.

Det anslås, at der i Danmark indgives ca. 30 politianmeldelser pr. år, og at disse anmeldelser fører til tiltale mod ca. 12 personer. Der er dog bred enighed om, at disse anmeldelser kun udgør toppen af isbjerget, og ifølge den undersøgelse, som Småbørnspædagogisk råd foretog i 1981, kan det anslås, at 3.600–7.200 børn mellem 0 og 3 år udsættes for fysisk vold³⁾.

Nu er egentlig mishandling et ekstrem – den yderste konsekvens af voldsanvendelse i opdragelsen – og derfor sjældent sammenlignet med lavere grader af vold.

Hvad angår disse mildere former for voldsanvendelse, troede man også, at de var mindre udbredte herhjemme end så mange andre steder. Det har vist sig ikke at være rigtigt. Såvel socialforskningsinstituttets undersøgelse af børns opvækstvilkår (1968) som den intensive specialundersøgelse om anvendelsen af fysisk afstraffelse (Birthe Kyng, 1974) viser, at billedet er nogenlunde det samme her som f.eks. i Vesttyskland og USA: 85 pct. af børnene udsættes for korporlig afstraffelse, endnu inden de er fyldt 1 år. I 3–4 års alderen er det omkring 95 pct. Ved skolealderen var der kun 17 pct., som ikke havde modtaget en eller anden form for legemlig afstraffelse inden for det sidste år⁴⁾. Det antages efter forskellige undersøgelser, at 30 pct. af danske børn jævnlig udsættes for fysisk afstraffelse⁵⁾.

Siden foreslagets behandling for 1½ år siden er der fremkommet nyere danske undersøgelser, som dokumenterer voldsanvendelsen mod børn⁶⁾. Hele temaet har været grundigt behandlet på en konference med deltagelse af eksperter fra alle berørte fagområder, herunder læger, psykologer, lærere, socialrådgivere og kriminologer⁶⁾.

Der er flere årsager til dette mønster. Blandt de vigtigste er tradition, dvs. forældrenes egen opdragelse, ukendskab til barnets naturlige udviklingsforløb samt sociale problemer.

Familier med sociale problemer er 10 gange overrepræsenteret, når det gælder børnemishandling og vanrøgt. Det giver en konstruktiv mulighed for at udpege særlige risikogrupper – og dermed at forebygge, jfr. beslutningsforslagets punkt 3.

Det drejer sig således om multiproblemfamilier med lav social status, dårlig økonomi, arbejdsløshed og ustabile samlivsforhold. Ofte er boligforholdene dårlige, og i en række tilfælde er den ene eller begge forældre inde i stof- eller alkoholmisbrug⁷⁾.

Men alle undersøgere er også enige om – og det er helt afgørende for en langsigtet indsats mod voldsanvendelsen både i og uden for familien – at forældrefunktionen i meget høj grad afspejler, hvordan man selv er blevet behandlet som barn, og at de mishandlede forældre alle har haft en meget hård barndom. Den voldelige tilbøjelighed eller indstilling er så at sige indlært.

Alligevel viste en undersøgelse, som Gallup offentliggjorde i Berlingske Tidende den 19. marts 1984, at 35 pct. af dem, der hyppigt blev afstraffet som børn, var imod fysisk revselse, mens det kun var tilfældet for 17 pct. af de sjældent afstraffedes vedkommende. Men i praksis viser disse holdninger sig altså ikke at slå igennem, og de må derfor snarere opfattes som et udtryk for, hvordan de afstraffede børn har haft det.

Ukendskab til børns (især mindre børns) udviklingsforløb og formåen på de forskellige alderstrin bidrager også til opdragelsesmetoder, som er helt meningsløse i forhold til formålet. Det er interessant at se, at mere end halvdelen af forældrene i Birthe Kyngs undersøgelse greb til fysisk afstraffelse til trods for, at de under graviditeten havde været afvisende over for sådanne opdragelsesmetoder. De har altså ikke magtet at gennemføre opgaven i overensstemmelse med deres oprindelige ideer og principper, og dette tyder på, at problemerne har tårnet sig op, og at manglende kendskab til småbørns formåen har medvirket til, at der er blevet afreageret på børnene.

Forslaget om en oplysningskampagne

Der er mere end tilstrækkelig velfunderet viden til, at man med sikkerhed kan fastslå det skadelige ved voldsanvendelse i børneopdragelsen.

F.eks. skriver Nancy Bratt (Karakterudvikling og karakterafvigelse, 2. udg., Kbh. 1979, s. 154) bl.a.:

»I det lange løb virker straf altid uheldigt. Den virker forskelligt på forskellige personlighedsstrukturer. Det jegsvage barn bliver endnu mere forvirret, impulsivt og opløst i sine reaktioner, den trodsige bliver mere trodsig, indtil det ikke går mere, og han slår over i underkuet passivitet, den skyldbetyngede neurotiker får endnu mere energiopslugende ond samvittighed, og hans sociale tilpasning bliver endnu dårligere.«

Alligevel mener forslagsstillerne ikke, at der er opnået noget ved en isoleret afskaffelse af revselsesretten (forslagets punkt 2). Derfor er denne del af forslaget uløseligt forbundet med forslag om oplysning (punkt 1) og forslag om hjælpeforanstaltninger (punkt 3).

I den foreslåede oplysningskampagne forestiller vi os at der er grund til at lægge særlig vægt på den viden, man har om voldsacceptens »arvelighed«, altså det forhold, at voldsanvendelse i børneopdragelsen mangedobler sandsynligheden for, at de pågældende børn selv bliver voldelige, både over for egne børn og over for andre mennesker.

Men det siger sig selv, at en oplysningskampagne også bør formidle informationer om børns udviklingsforløb og om hjælpetilbud i pressede situationer, begge i præventivt øjemed, samt om problemets omfang (bl.a. for at tyndslidte forældre kan vide, at de ikke er alene med det, så de ikke er så bange for at søge hjælp).

Hvordan en oplysningskampagne skal tilrettelægges, har forslagsstillerne ingen ultimative forslag til. Det bedste resultat nås formentlig ved en kombination af generelle og selektive informationer: de generelle f.eks. om skadevirkninger ved voldsanvendelse og om hjælpeforanstaltninger (krisecentre m.v.) formidlet gennem massemedierne, de selektive f.eks. om barnets udviklingstrin og formåen sendt direkte til forældre med børn inden for de pågældende udviklingstrin og tilrettelagt efter den eksisterende viden om, at fysisk afstraffelse for alvor begynder i 5-6 måneders alderen og får en næsten altomfattende udbredelse i 11-12 måneders alderen.

Forslagsstillerne er indforståede med, at en sådan oplysningskampagne vil koste nogle penge. Man har da også svært ved at se, at OBS-film herom skulle være mindre vigtige end f.eks. OBS-film om mærkning af privat ejendom imod tyveri, eller at selektive udsendelser af denne art skulle være mindre vigtige end de talrige selektive udsendelser til småbørnsfamilier med »oplysninger« om kom-

mercielle produkter, som samfundet åbenbart har råd til.

¹⁾ Børge Vesterdal: »Børnemishandling og vanrøgt«, 1978.

²⁾ Erik Boisen i Politiken, 7. november 1977.

³⁾ Birthe Kyng: Når vi tæver småbørn. I »Med børn skal land bygges«, 1977.

⁴⁾ Erik Sigsgaard: Om børn og deres virkelighed, 1979, side 146.

⁵⁾ Joav Merrick og Niels Michelsen: Børnemishandling, Ugeskrift for læger, 6. december 1982, side 3693.

Markil Gregersen og Annie Vesterby Charles: Børnemishandling, Ugeskrift for læger, 8. august 1983, side 2455.

⁶⁾ Børnemishandling i Norden, 1. nordiske seminar om børnemishandling, Helsingør, 12.-14. august 1983.

⁷⁾ Annalisa Kongstad og Beth Grothe Nielsen: »Grænser for revselse«, 1984.

Til punkt 2

Som et led i bestræbelserne for at mindske voldsanvendelsen over for børn og de skadevirkninger, der er omtalt i bemærkningerne til punkt 1, foreslås revselsesretten afskaffet.

Hensigten med forslaget er først og fremmest pædagogisk, og forslaget kan derfor ikke betragtes løsevet fra punkt 1 (oplysningskampagne) og punkt 3 (krise- og hjælpeforanstaltninger).

Det skal også understreges, at det ikke er forslagsstillerne hensigt at indføre sanktioner mod forældrene. Ikke desto mindre finder vi det påkrævet som led i de øvrige børnepolitiske forslag at få revselsesretten afskaffet. At man næppe i praksis kan hindre enhver fysisk afstraffelse af børn, specielt ikke affekthandlinger, bør ikke tjene som undskyldning for, at voldsanvendelsen ligefrem er legitimeret, som tilfældet er nu. Dette viser sig dels ved, at forældrene faktisk er uvidende om afgrænsningen mellem revselse og vold, dels ved at »revselsesretten« bruges som undskyldning, når vold faktisk er begået.

En indsats imod voldsanvendelsen har ikke krav på at blive taget særlig alvorligt, så længe lovgivningsmagten og domstolene godtager forældres ret til at anvende vold over for deres børn. Dette er og bliver, uanset hvordan man vender og drejer det, en godkendelse af den stærkeres ret.

Den nuværende retstilstand

I det omfang sager om vold eller overgreb mod børn indbringes for retten, anvendes straffelovens §§ 213, 222 og 244-246.

Af særlig interesse er § 244, idet stk. 1 bestemmer, at »den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes for legemskrænkelser med bøde eller hæfte«, mens stk. 5 modificerer stk. 1 ved at fastslå, at »de i stk. 1 nævnte tilfælde (kun underkastes) offentlig påtale, (hvis) almene hensyn kræver det.«

Heraf vil følge – selv med en afskaffelse af revselsesretten – at mild revselse nok vil være ulovlig, men alligevel ikke vil føre til tiltale, »medmindre almene hensyn kræver det«. Forslagsstillerne ønsker hermed at understrege, at forslaget ikke tilsigter nogen øget kriminalisering, men tværtimod gennem samhörigheden af punkt 1, 2 og 3 tilsigter en begrænsning af den faktisk anvendte revselse og vold. Straffeforanstaltninger vil sjældent løse de konflikter, der har ført til revselsen og volden, og derfor finder forslagsstillerne ingen anledning til at foreslå øget anvendelse af sådanne.

Ifølge domspraksis synes grænsen mellem vold og revselse i dag at gå ved et par ikke for hårde lussinger eller et enkelt rap med »instrument«. Det er derfor en relativt ringe mængde vold, der i dag godkendes af domstolene. Alligevel påpeger Annalisa Kongstad og Beth Grothe Nielsen i deres undersøgelse, at forældrene – inden de kom for retten – i mange tilfælde har haft en helt anden opfattelse af, hvilken mængde vold de straffrit har kunnet udøve over for deres børn.

Alene dette forhold finder forslagsstillerne retspolitisk helt uacceptabelt, idet forældrenes tvivl er helt velbegrunderet.

Annalisa Kongstads og Beth Grothe Niensens undersøgelse viser imidlertid også, at revselsesrettens eksistens fører til rabat i strafudmålingen, når vold faktisk er begået.

Således blev en betinget straf²⁾ begrundet således: »Efter alt foreliggende, herunder at den udøvede vold er begået *delvis med det formål at tjene som revselse* . . .«

Forslagsstillerne vil ikke afvise, at der kan være god mening i at afsige milde domme i disse sager, bl.a. af hensyn til løsning af problemerne og af hensyn til de fremtidige forhold i familien, men i så fald bør mildheden være begrundet i dette forhold og ikke i revselsesretten. Mildhed begrundet i revselsesretten indebærer nemlig som konsekvens, at ikke blot revselse accepteres, men at en hvilken som helst form for vold betragtes mildere, blot den er begået over for egne børn.

Det vil sige, at revselsesretten ikke blot har betydning ved anvendelse af mild revselse, men ved ethvert niveau for voldsanvendelse.

Den nærmere fremgangsmåde

Forslagsstillerne har ikke ønsket at give nogen bindende anvisninger på, hvordan revselsesrettens afskaffelse skal formuleres lovteknisk. Det skyldes ønsket om ikke at blokere for det væsentlige: at den skal afskaffes, og at det skal foregå, uden at hensigten er at indføre sanktioner.

I debatten om revselsesrettens afskaffelse har der været anvist adskillige muligheder, herunder et tillæg til straffelovens § 244, et tillæg til straffelovens § 213, et tillæg til myndighedslovens § 19 eller en helt ny, særskilt lov¹⁾.

Forslagsstillerne er ganske fordomsfrie i så henseende, når blot den ovenfor præciserede hensigt bliver fulgt. Beslutningsforslaget er en opfordring til regeringen om at vælge den form, som opfylder hensigten og kan samle flertal.

¹⁾ Jørgen Jepsen: Om afskaffelse af revselsesretten, »Med børn skal land bygges«, 1977, side 206 ff.

²⁾ U. f. R. 1982.517.

Til punkt 3

Forslaget om etablering af krisecentre og beredskabsfamilier er tænkt som en service ikke kun for børnene, men for børnefamilierne.

For mindre børns vedkommende vil det i praksis normalt være forældrene, der benytter sig af tilbuddet om nogle dages aflastning, når problemerne er ved at vokse dem over hovedet. For de større børns vedkommende vil det nok hyppigst være børnene selv eller børn og forældre i forening, som henvender sig om midlertidigt ophold for barnet.

Behovet er indlysende. I dag er det kun dækket i de alleralvorligste tilfælde i Københavnsområdet og slet ikke dækket i resten af landet. Målet må være, at det dækkes over hele landet og i mildere fase, hvorved krisecentrene ville kunne få både en opsøgende og en forebyggende virkning.

Skal noget sådant lykkes, så må man sikre, at krisecentrene ikke opfattes som vendt mod forældrene eller som centralistiske, bureaukratiske institutioner. Derfor skal de helst høre til i lokalsamfundet, de skal være åbne og ubureaukratiske, de skal være åbne for råd og vejledning lige fra gården.

Det er ikke nogen let opgave at overvinde den mistillid, som forældre forståeligt kan have til en hjælpeforanstaltning, som uundgåeligt forbindes med deres egen kommen til kort som forældre. Derfor er det afgørende vigtigt, at krisecentrene ikke kun bliver tilflugtsteder for større børn i krisituationer, men også bliver aflastningsmuligheder for småbørnsforældre, der pludselig ikke kan klare det.

Det er en kendsgerning, at voldsanvendelsen og især den grovere fysiske vold fortrinsvis rammer de helt små, dvs. børn under 4 år. Det er ligeledes en kendsgerning, at de fleste forældre i disse situationer er helt klar over, at den er gal, og har dårlig samvittighed over det, men i situationen var presede og ude af ligevægt. Der er grund til at tro, at en aflastningsmulighed i sådanne situationer – før de spidser til – vil blive opfattet som en værdifuld hjælp, og at forældre, som har modtaget en sådan hjælp fra et krisecenter, vil have et anderledes positivt forhold til centeret, også hvis deres børn nogle år senere skulle opsøge det af egen drift.

Det vil naturligvis hjælpe kolossalt på den positive forældreopfattelse, hvis der formidles sober oplysning om, hvor almindelige de familiemæssige kriser er, hvor udbredt voldsanvendelsen er, hvilke årsager der hyppigt forekommer osv., så skamfuldheden og privatiseringen af problemerne kan modvirkes.

Erfaringerne med døgnkontakten i København

Efter bilstandsloven (og det tilknyttede cirkulære om rådgivning og tilsyn) har kommunerne pligt til at følge børns vilkår, at drive opsøgende virksomhed og at støtte forældrene i deres opdragelse af børnene.

I realiteten sker det ikke. Børnerådgivningscentre er overalt overbelastede, og der er lange ventetider, mens problemerne selvsagt udvikler sig til det værre. Hjælpehensigten opfyldes ikke, børns egne henvendelser (der erfaringsmæssigt først sker, når problemerne er store og akutte) tages ofte ikke alvorligt, og de fleste steder sender man blot børnene hjem igen.

Kun i København er der på grundlag af det nævnte cirkulære oprettet en krisehjælp, »døgnkontakten«.

Døgnkontakten har fungeret i 7 år. Den har plads til 8 børn og unge for kortere tid, indtil de kan vende hjem eller ekspederes andre steder hen. Belægningsprocenten har i den seneste tid været omkring 60, den gennemsnitlige opholdstid ca. 4 uger. Behovet er stigende.

De allerfleste klienter er i alderen 13–17 år. De kommer oftest af egen drift, undertiden dog ved politiets mellemkomst.

Sædvanligvis sker det først efter, at konflikterne har fået lov til at udvikle sig så langt, at de næsten er uløselige. Rådgivnings- og bistandsmulighederne kommer ind i alt for sen en fase. Det viser sig bl.a. ved, at kun ca. ¼ af døgnkontaktens klienter vender tilbage til familien (og denne andel er vigen-de). Det store flertal kan ikke få løst op for problemerne i et sådant omfang, at de kan vende tilbage, men må hjælpes til plads på ungdomspension, i familiepleje, eget værelse, alternativ institution eller andet. Døgnkontakten føler stærkt mangelen på en anbringelsesmulighed mellem ungdomspension og familiepleje. Ungdomsbolig inden for familiens boligområde (fleksibelt byggeri) ville ofte være en løsning, men findes praktisk taget ikke.

At dømme efter døgnkontaktens erfaringer (som altså knytter sig til større børn) er det psykiske klima et stadig større problem sammenlignet med fysisk vold.

Som praksis er herhjemme, er det imidlertid i alt væsentligt kun grov og gentagen fysisk vold, der medfører fortabelse af forældremyndigheden.

Krisecentre og beredskabsfamilier overalt

Hvis man går ud fra kapaciteten (8 pladser) på døgnkontakten i København, er der selvfølgelig ikke basis for permanente krisecentre i ret mange byer her i landet.

Det er imidlertid klart – og erkendt af døgnkontakten – at den kun dækker en lille bitte flig af den del af isbjerg, der stikker op. En egentlig forebyggende funktion forudsætter, at der opnås kontakt i en langt tidligere fase, før problemerne er gået i hårdknude. Lykkes det, betyder det samtidig helt andre tal for behovet.

Da det er vigtigt, at krisehjælpen findes inden for ikke alt for store afstande, vil der dog være lokalsamfund, som ikke kan »bære« et egentligt krisecenter med blot én eller to pladser permanent. For sådanne områder foreslås det at sikre hjælpeforanstaltningen gennem beredskabsfamilier.

Principielt må det fastholdes, at hjælpeforanstaltningerne skal dække hele landet. Den nuværende tilstand, hvor henvendelser, som i København ville medføre ophold i døgnkontakten, i f.eks. Esbjerg medføre, at det pågældende barn sendes hjem til forældrene og de uløste problemer, kan ikke godtages. Børns rettigheder og beskyttelse må ikke være underkastet en sådan vilkårlighed.

Risikoen for »misbrug«

Det kan tænkes, at nogle vil indvende, at krisecentrene kan føre til misbrug – af f.eks. bekvemmelighedshensyn – at småbørnsforældre, som f.eks. bare skal ud at more sig, kan foregive at være på bristepunktet og opnå bekvem parkering af ungerne på krisecenteret.

Det ville være en lykke, hvis det blev problemet. Problemet bliver langt snarere at indarbejde en så nogenlunde afslappet holdning til det at søge hjælp, at det sker tidligt nok til, at problemerne kan klares ved en begrænset hjælpeindsats og alvorligere problemer forebygges.

Om risikoen for, at større børn skulle udnytte krisecentrene i en magtkamp med forældrene, henvises til bemærkningerne til punkt 4.

Til punkt 4

I konfliktsituationer er det ikke fremmede for løsningsmulighederne, at der i de mest tilspidsede forhold kun er to ekstreme muligheder at vælge imellem: enten håndhæves forældremyndigheden kategorisk, om nødvendigt ved tvangstilbagelevering af barnet, når det i fortvivlelse og desperation er løbet hjemmefra, eller også frakendes forældremyndigheden fuldstændig, om nødvendigt ved tvangsfjernelse af barnet.

Børn er i almindelighed fantastisk solidariske med deres forældre. Der skal overordentlig meget til, før de ønsker at stikke af fra det hele. Og med de vilkår, det sker under, siger det sig selv, at det ikke er noget, børn gør for sjov.

Det ville være gunstigt for de opsøgende og forebyggende muligheder, hvis barriererne var mindre, således at man i en tidligere fase af konfliktudviklingen fik kendskab til, at noget var begyndt at gå skævt. Krisecentrene skulle gerne bidrage hertil.

Men som det er i dag, har hverken børnene eller krisecenteret eller myndighederne mulighed for at lade tingene falde lidt til ro, medmindre forældrene er indforståede. Når et barn opsøger døgnkontakten, skal forældrene straks underrettes (hvilket selvfølgelig er helt rimeligt), og kun hvis de giver deres tilladelse, kan barnet blive der nogle dage, uanset om barnet selv ønsker det og medar-

bejderne – herunder lægen – anbefaler det som værende bedst for barnet.

Forslagsstillerne finder, at barnet bør have ret til en midlertidig separation, f.eks. op til 14 dage, uden at forældrene kan modsætte sig det, når de informeres om barnets opholdssted. Denne ret bør principielt være uden aldersgrænse, da de forhold, som kan gøre tilværelsen uudholdelig for barnet, kan opstå på alle alderstrin; men retten kan evt. suppleres med aldersbetingede krav om et rimeligt voksenopsyn.

I praksis er det som nævnt altovervejende de 13–17-årige, det drejer sig om. Lykkes det at gøre de under punkt 3 foreslåede krisecentre til de steder, krisestuede børn først og fremmest opsøger, ses der ikke at være berettiget grund til bekymring ved en sådan ret. Derimod er der grund til at forvente, at mulighederne for at udbedre forholdet bliver bedre, når forældrene ikke straks efter barnets forsvinden skal tage stilling til, om de vil godtage, at barnet forbliver på krisecenteret i nogle dage, men både forældre og børn og rådgivere får nogle dages henstand, før der skal træffes beslutning af nogen art. Det er en selvfølge, at forældrene i denne periode løbende orienteres om, hvordan barnet har det, ligesom det allerede nu sker fra døgnkontakten i de tilfælde, hvor forældrene har givet deres tilladelse. Erfaringerne med disse tilladelser er utvetydigt, at selv en kort separationsperiode bidrager væsentligt til at gøre konflikten overskuelig og til at øge mulighederne for at bearbejde de egentlige årsager.

Der er grund til mere generelt at overveje en graduering af forældremyndigheden, som dette forslag er et lille, beskedent eksempel på, bl.a. gennem en mere differentieret »myndighedsalder«, således at der ikke bliver tale om ét brat skel ved de 18 år, men en gradvis udvikling til fuld myndighed ved det fyldte 18. år, således som det i et vist omfang findes i Island.

Som det fremgår af de indledende, generelle bemærkninger, så VS gerne en langt mere vidtgående separations- eller skilsmisseret for børn end her foreslået, specielt for børn over 15 år (jfr. Island). Men vi erkender, at det forudsætter en anden løsning af forsørgelsesproblemet end den nuværende forældrenes forsørgelsespligt.